

Наименование на практиката:

Инициатива за прозрачност „Jonvabaliai“

Държава:

Литва

Категория на практиката:

- Култура за борба с измамите

За контакти:

- Transparency International, Литва
- www.transparency.lt
- info@transparency.lt
- paprastumas@jonvabaliai.lt

Неутрализиран(и) риск(ове) от измами

- Други: предотвратяване на измами — всички рискове от измами

Контекст и цел(и)

„Jonvabaliai“ („Светулки“) е първата доброволна инициатива в ЕС за насърчаване на организаторите на проекти да бъдат по-отворени за обществеността и да търсят по-голяма прозрачност за себе си. Участващите в тази инициатива организатори на проекти на ЕС сега докладват не само пред различни институции, но и пред широката общественост, и всеки жител на Литва може да бъде сигурен, че средствата се инвестират и управляват прозрачно.

Jonvabaliai е създадена от осем литовски обществени организации (включително Министерството на финансите и Transparency International Литва) с подкрепата на Европейския социален фонд. Общата инвестиция за проект „Инициатива за прозрачност Jonvabaliai“ е 58 873 EUR, като приносът на Европейския социален фонд чрез оперативна програма „Техническа помощ“ за програмния период 2007–2013 г. е 50 042 EUR.

Описание на практиката

Целта на инициативата е да се насърчат предприятията, институциите и организациите да споделят информация относно използването на средства от ЕС и да се подобри прозрачността на бюджетните разходи за проекти, финансирани от ЕС. С инициативата също така се цели организаторите на проекти да предоставят на обществеността повече информация за инвестициите на ЕС и да се насърчат съвместните усилия за постигане на положителни системни промени в областта на прозрачността.

Основните цели на инициативата са:

- да се търси по-голяма прозрачност при изпълнението на и плащанията по проекти, финансирани от ЕС;
- да се насърчават организаторите на проекти да работят съгласно принципите на почтеност и откритост и да правят промени в областта на прозрачността;
- да се оценяват организаторите на проекти според прозрачността на използването и отчитането на инвестициите, като им се дава бонус (от 1 до 3);
- да се представят добри примери за инвестиции на ЕС; и
- да се повиши осведомеността на обществеността за използването на средства от ЕС в Литва.

На онлайн платформата на Jonvabaliai (www.jonvabaliai.lt) е предоставена информация за проекти, финансирани от ЕС. По-конкретно в платформата има карти, на които е посочено местоположението на всеки проект и е обяснено какво се прави по проекта, колко пари са получени и

как се управляват тези пари. Чрез уебсайт ръководителите на проекти могат доброволно да предоставят информация за резултатите от проекта, цените, обществените поръчки, заинтересованите страни, практиките за управление на риска и т.н.

Jonvabaliai (светулки) се присъждат въз основа на броя на организаторите на проекти, които попълнят декларации и предоставят информация за финансирани от ЕС проекти и за самата организация. Колкото повече информация се споделя за един проект, толкова повече „светулки“ печели той. Една светулка означава, че проектът се стреми към подобряване на прозрачността, докато три светулки представляват най-високото ниво на прозрачност и отвореност спрямо обществеността.

Когато посети уебсайта, потребителят вижда карта, на която са отбелязани всички финансирани от ЕС проекти, като броят на светулките на всеки проект е напълно видим и дава на потребителя ясна визуална представа за това колко прозрачен е проектът.

За да се присъедини към мрежата, организаторът на проекта трябва да определи лице, което да отговаря на въпросите на гражданите относно използването на инвестиции от ЕС и да предоставя информация за проекта и организацията.

Уникални характеристики

Уникалната характеристика на Jonvabaliai е, че това е методика, разработена за количествена оценка на прозрачността на организаторите на проекти под формата на светулки. Тази методика е разработена от експерти от литовския клон на Transparency International в тясно сътрудничество с учредителния съвет на инициативата.

По време на изготвянето на методиката бяха проведени консултации с отговорните органи: Служба за разследване на финансови престъпления, Специализираната следствена служба, Служба за обществените поръчки, Сметната палата и други.

Методиката включва набор от въпроси и искания, на които организаторите трябва да отговорят. Те са, както следва:

1. За участие в инициативата

- Получено ли е за този проект национално/регионално финансиране?
- Моля, представете споразумението за финансиране и администриране на проекта и приложение № 1 към него или препратка към него.
- Организацията/дружеството, което изпълнява проекта, възлагащ орган ли е?
- Какъв е размерът на средствата от ЕС и от държавния бюджет, отпуснати за изпълнението на проекта?
- Каква е сумата, която се финансира от самия организатор на проекта?
- Каква е целта на проекта?

2. Въпроси, за които се дава една светулка

- Как този проект допринася за стратегиите на програмата за действие 2007 —2013/2014 — 2020 и как се измерва този принос?
- На уебсайта на дружеството/организацията има ли органограма, която показва управата на дружеството/организацията и структурните звена на дружеството/организацията (ако да, посочете връзка)?
- Дружеството/организацията поема ли публичен ангажимент да не нарушава правните норми, свързани с неговата/нейната дейност, включително нормите за борба с корупцията

(ако да, посочете връзка)?

- Колко обществени поръчки са възложени за този проект?
- Колко покупки са направени със и без публикуване?
- При изпълнението на проекта установени ли са нарушения на процедурите за възлагане на обществени поръчки?
- Какъв е резултатът от проекта (предоставете качествени и количествени показатели за измерване на резултатите и, където е възможно, предоставете препратки към резултатите (снимки и т.н.)?)

3. Въпроси, за които се дават две светулки

- Вашата организация има ли одобрени правила за възлагане на обществени поръчки (ако да, моля, посочете връзка)?
- Проведени ли са консултации с жители или други заинтересовани страни преди началото на този проект (ако да, моля, посочете с кого и кога са били проведени консултации)?
- Приложени ли са финансови корекции по проекта (ако да, какви и в какъв размер)?

4. Въпроси, за които се дават три светулки

- Имало ли е правни спорове по отношение на поръчките на стоки, услуги или строителство за този проект на ЕС (ако да, дружеството ищец или ответник е било)?
- Персоналът на проекта участва ли пряко в изпълнението на проекта и получил ли е обучение от носно рисковите от корупция/стандартите за прозрачност (ако да, коя част)?
- По проекта имало ли е сътрудничество със социалноикономически партньори (ако да, с кои)?
- На уебсайта на дружеството/организацията посочено ли е кои са акционерите (ако да, посочете връзка)?
- На уебсайта на дружеството изброени ли са дъщерни дружества, първични дружества и клонове (ако дружеството има такива дружества или клонове)?
- Публикува ли дружеството/организацията каналите (методите) за комуникация, достъпни за неговите/нейните служители, както и за доставчици, агенти, подизпълнители и партньори, за безопасно и поверително подаване на сигнали за потенциални вътрешни нарушения или търсене на съвет (горещи линии) (ако да, посочете връзка)?
- Има ли дружеството/организацията кодекс за поведение или етичен кодекс (ако да, посочете връзка; ако не, отидете на въпрос 10)?
- Съдържа ли кодексът за поведение или етичният кодекс на дружеството/организацията разпоредби във връзка с политиката за подаръците?
- Съдържа ли кодексът за поведение или етичният кодекс на дружеството/организацията разпоредби във връзка с политиката за конфликт на интереси?
- Извършен ли е анализ на разходите и ползите преди началото на проекта?
- Ако да, анализът на разходите и ползите публично достъпен ли е (ако да, моля, посочете връзка)?
- Моля, представете споразумението за финансиране и администриране на проекта и приложение № 2 към него или препратка към тези документи.
- Предоставете подробни отчети за обществените поръчки.

Последици и резултати

Проектът Jonvabaliai стартира през 2014 г. В момента на уебсайта на инициативата има 633 проекта, които обхващат финансиране в размер на над 655 милиона евро.

От регистрираните на платформата 633 проекта 388 проекта са получили три светулки, 48 проекта – две светулки, 25 проекта имат по една светулка и 172 проекта са без светулки и участват в инициативата.

Най-голям брой проекти, участващи в инициативата, имаше през 2014 г. Transparency International Литва обаче подчертава, че самата инициатива в момента е в неактивно състояние поради липса на финансиране за продължаване на динамично промотиране или други дейности.

Ключови фактори за успех

Transparency International Литва оценява инициативата Jonvabaliai като успех по отношение на резултати и обхват.

За кратък период от време инициативата предизвика голям интерес сред литовските организатори на проекти. Това значително увеличи прозрачността и отчетността на организаторите на проекти. Сътрудничеството на организаторите на проекти беше осигурено чрез взаимноизгодни рекламни мерки: чрез участие в инициативата и споделяне на информация с обществеността организаторите получиха безплатна реклама на уебсайта, представяйки инициативата като прозрачна и с надеждни организатори. Инициативата беше популяризирана като подчертаваща прозрачността, а не корупцията; такова положително послание привлече организаторите на проекти да участват.

Бяха използвани няколко канала за разпространение и популяризиране на инициативата, включително телевизионна реклама, радио и други канали за телевизионно и радиоразпръскване.

Екипът, изпълняващ проекта, се състоеше от лица с различни профили:

- Ръководители на проекти
- Експерти по прозрачност, които да определят методиката
- Експерти по уеб дизайн и уеб хостинг
- Експерти в областта на медиите и комуникацията

Срещнати предизвикателства и извлечени поуки

Предизвикателствата за устойчивост са една от основните поуки, извлечени от отговарящите за практиката лица. Проектът беше поръчан от Министерството на финансите и се оказа успешен. Но след изчерпване на финансирането министерството не разработи стратегия за продължаването му. Това доведе до забавяне и накрая до прекратяването на дейностите по проекта.

През 2018 г. Transparency International Литва осигури 10 000 EUR финансиране за проекта, но това не беше достатъчно за съживяване на всички дейности. Понастоящем Transparency International Литва хоства и поддържа уебсайта, но от 2014 г. не са организирани нови дейности или промотиране.

Transparency International Литва подчертава, че методиката за оценка на прозрачността на организаторите на проекти е ключов резултат от тази инициатива и може да бъде възпроизведена за подобни проекти на други места, с известно приспособяване към контекста.

Потенциал за прехвърлимост

Инициатива като Jonvabaliai има висок потенциал за прехвърлимост. Практиката има добре установена методика, която е добре приложима за други контексти и държави. Собственикът на практиката е отворен да споделя своя опит и да подкрепя други държави и органи при споделяне на знания или пресъздаване на подобни инициативи.

Важното е, че опитът с Jonvabaliai показва, че устойчивостта и структурата за финансиране на такива проекти са от голямо значение за тяхното възприемане и въздействие. Transparency International Литва подчертава водещата роля на спонсорите на проекти (напр. съответното министерство или Европейската комисия) за осигуряване на устойчивост и приемственост на проекти като Jonvabaliai.

По отношение на оперативната прехвърлимост и изпълнение тази инициатива може да бъде възприета бързо в по-малки държави или за конкретни сектори, докато прилагането в голям мащаб и наведнъж би било трудно.